

Elektronski magazin za religijsku kulturu

IZVOR

ISSN 2335-089X (Online)

Broj 2, septembar 2014.

REČ UREDNIKA

DRUŠTVO

Identitet znači društvo

KNJIŽEVNOST

Kada majčinska ljubav presudi

TAJNE MOLITVE

Božja milost

PUT DUŠE

Uzroci duhovnog buđenja

SPOMENICI KULTURE

Boje duhovnosti

Džamija Nasir al-Mulk u Širazu

Međuljudski odnosi nesumnjivo imaju veliki uticaj na stvaranje kvalitetnog života. Napor koji ulažemo da bismo doprineli prefinjenijem i pristojnijem odnosu s drugim ljudima od vitalnog je društvenog značaja za poboljšanje generalnog osećanja smirenosti. Naravno, kada govorimo o odnosima s drugim ljudima, treba imati na umu da najveći udeo u tim odnosima prirodno imaju ljudi s kojima provodimo najviše vremena ili najvažnije trenutke svog života.

S tim u vezi, sledeće islamsko predanje može biti zaista inspirativno: „Govori lepo i pristojno da bi čuo lep i pristojan odgovor!“ Ophođenje svakog čoveka zavisi od reči i ponašanja njegovih bližnjih, kako u negativnom, tako i u pozitivnom smislu. Biranje reči kojima se obraćamo drugim ljudima direktno utiče na kvalitet poruke koju dobijamo. Stoga, nazivanje lepim imenima, pozdravljanje, razgovaranje umerenim tonom i slične osobine uveliko mogu da poboljšaju društveni položaj svakog pojedinca.

Veza između ponašanja i reakcija drugih ljudi predstavlja vrlo značajno pitanje, u toj meri da se u *Kur'anu*, kao i u ostalim religijskim tekstovima, lepo ponašanje smatra najboljim rešenjem čak i kad imamo nedovoljno pristojne sagovornike: „Oni koji po Zemlji mirno hodaju, kada ih neznalice oslove, odgovaraju pozdravom“ (*Kur'an* 25: 63).

Bez toga da se obesmisli potreba za strogim ponašanjem u posebnim situacijama, ono što religijska kultura zahteva jeste to da se maksimalno trudimo da uvek poboljšamo reakcije ljudi s kojima živimo, koliko god da je to ponekad težak izbor.

**IZVOR, elektronski magazin
za religijsku kulturu**

ISSN 2335-089X (Online)

Izdavač

Centar za religijske nauke „Kom“
Resavska 76/II, 11000 Beograd

Internet adresa

www.centarkom.rs/izvor

E-mail

izvor@centarkom.rs

Glavni i odgovorni urednik

Dr Tehran Halilović

Redakcija

Dr Tehran Halilović
(Reč urednika, Tajne molitve)
Dr Seid Halilović
(Društvo, Put duše)
Dr Muamer Halilović
(Književnost, Spomenici kulture)

Lektura i korektura

Spomenka Tripković

Dizajn i grafičko uređenje

Centar za religijske nauke „Kom“

Identitet znači društvo

Zbog briljantnih kapaciteta svog bića i uma čovek se posebno ističe od ostalih postojanja. No, središnji značaj u celokupnom univerzumu njemu će pripasti zbog zasluga u društvu

U nekoliko poslednjih vekova, moderan čovek je uložio ogroman napor kako bi pomerio granice svojih naučnih saznanja i slobode. Na tom planu postignut je ogroman uspeh, a izvanredan prosperitet današnjeg društva treba svestrano ceniti. Međutim, nije od renesanse naovamo izabran put napredovanja koji je u svakom pogledu ispravan. Iako je poistovećivana sa procesom oslobađanja naših intelektualnih sposobnosti od ranijih isključivih verovanja i ideologija, moderna nauka je obelodanila i nametnula posebna naučna usmerenja koja mogu poslužiti kao primer ekstremne isključivosti. U okviru nove definicije nauke, saznajni i ontološki kapaciteti čoveka ograničeni su na osetne realnosti i pojave.

Moderan čovek smatra da do vrhunca svoje slobode i naučnog napretka može dospeti tako što će sistematizovano upoznati i kontrolisati skoro sve procese i pojave fizičkog sveta. Ali, on je već odavno zaboravio da bogatstvo njegova bića prevazilazi granice fizičkog sveta i da on može imati centralnu ulogu u celokupnom univerzumu, odnosno u najuzvišenijim stupnjevima metafizičkih svetova. Kad god svoje misli usredsredi isklju-

čivo na fizički svet, čovek će svojom rukom porušiti temelje slobode svog bića i oskrnaviti svoje briljantne naučne mogućnosti.

Ovde je posebno značajno obratiti pažnju na činjenicu da uzvišene kapacitete svog bića i znanja čovek može razviti upravo u društvenom životu. On neće biti u prilici da manifestuje sva svoja metafizička bogatstva ukoliko u različitim društvenim prilikama ne bude pokazao snagu uma i duše, odnosno višnju moć svoje odgovornosti. Svoju duhovnu i intelektualnu snagu on će razvijati tako što će s punom brižljivošću pomoći da njegovo društvo bude što zdravije i sa što korisnijim civilizacijskim prosperitetom. Štaviše, možemo tvrditi da čovek svoj najuzvišeniji identitet dobija upravo u društvenom životu. Drugim rečima, društvo gradi istinski identitet čoveka koji će imati središnji značaj u celokupnom univerzumu.

Kada majčinska ljubav presudi

U popodnevnim satima, gladna, žedna i umorna koračala je po vreloom pesku arapske pustinje. Svoj pogled nije skidala sa zidova prestonice koji su se u velikoj daljini zbog snažnih pustinjskih vetrova jedva primećivali

4

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

Živela je u zaseoku udaljenom od prestonice. Kako joj je suprug nedavno preminuo posle teške bolesti, morala je sopstvenim trudom da prehranjuje sebe i svog malog sina. Ništa od toga nije joj pravilo poteškoću. Ipak, sve je krenulo po zlu onog dana kada je supruga jednog od slavnihi trgovaca prolazila pored njenog naselja. Ugledavši malog dečaka koji se igrao, prolaznica koja nije mogla da ima decu pomislila je da bi ovaj mali dečak mogao da obraduje njenog supruga. Kada se raspitala o dečaku, saznala je da je veoma siromašan i da ga izdržava nemoćna majka. Odlučila je da ga prisvoji. Bila je sigurna da nijedan sud neće presuditi u korist dečakove majke jer je smatrala da zbog svog bogatstva može dovoljno uticati na takvu vrstu sudskih postupaka. Otuda, dok je dečak bio sam, uzela ga je, odvela u svoj dom i prepustila ga dadi-ljama.

Čim je primetila nestanak svog sina, potresena majka se obratila seoskom starešini. On je ispitao situaciju i dobio informaciju o tome gde se dete nalazi. Međutim, zbog svoje ograničene odgovornosti, on je taj slučaj prosledio

glavnom sudu koji se nalazio u obližnjem gradu. Supruga slavnog trgovca donekle je bila u pravu. Zbog velikog ugleda njene porodice u tom gradu, sud nije presudio u korist nemoćne majke. Nesrećna majka, ipak, nije izgubila nadu, te je putem glavnog gradskog suda svoju žalbu priložila vrhovnom sudu u prestonici. Čula je da je vrhovni sudija zaista mudar i pravedan čovek, i da nikada neće nešto presuditi ukoliko ne bude imao dovoljno odgovarajućih razloga.

Datum suđenja je određen. Nesrećna majka je stigla nešto ranije u prestonicu jer nije želela da zakasni ni trenutak. Odmah po ulasku u grad raspitala se gde se nalazi vrhovni sud. Objasnili su joj da se sud nalazi čak na kraju glavnog bazara. Dok je koračala uličicama u bazaru, razmišljala je samo o tome da li će vrhovni sudija ovaj spor zaključiti na osnovu pravde ili će društveni položaj supruge čuvenog trgovca uticati na njegovu odluku. Njene misli su pratili uzvici uličnih prodavaca koji su želeli da svoju robu prodaju do kraja dana. Pored nje su prolazili razni ljudi. Brojni trgovci iz bližih i daljih krajeva. Neki su

prodavali sopstvene proizvode, dok su drugi obavljali kupoprodaju i na taj način zarađivali. Na drugoj strani bazara bile su zanatlije. U daljini, u nastavku zanatske uličice u glavnom bazaru, mogle su se primetiti i kovačke radnje koje su bile prepoznatljive po svojim ratnim proizvodima. Takav ambijent je još više doprinio osećanju usamljenosti koje je nesrećnu majku mučilo od samog ulaska u grad. Baza-

činstvo božji blagoslov, te da se niko ne sme poigravati s tim. Zatražio je da žena koja zna da to dete ne pripada njoj svojevolejno prizna istinu i da na taj način znatno umanja svoju kaznu. Međutim, nije bilo nikakvog odgovora. Obe žene su odlučno tvrdile da je dete njihovo. Sudija je zatim zatražio da dovedu dete. Dete je bilo suviše malo da bi moglo uverljivo da ukaže na to ko je njegova prava majka.

Prašina pred njom podsećala ju je na njen život pun tuge i boli. Ali njena nada u uspeh bila je sve veća, poput ulazne kapije u grad koja je, kako je ona prilazila, sve jasnije pokazivala svoju veličinu. Svojim dolaskom u grad gajila je samo jednu nadu – da okusi pravdu, i da vrati svog sina

rom je koračala ubrzano, pomalo i ushićeno. Najzad je stigla do suda. Sačekala je u dvorištu. Sve vreme je zabrinuto razmišljala o sudbini svog deteta.

Otkucao je čas. Stiglo je vreme suđenja. Ugledala je ženu koja joj je nasilno oduzela dete kako s velikom pratnjom prolazi kroz kapiju suda. Odmah je osetila da su joj porušene sve nade. Drhtavim koracima je ulazila u prostorije suda. Sačekala je ispred vrata kako bi svi članovi pratnje trgovčeve supruge ušli u prostorije. Međutim, najednom je čula glas starijeg čoveka koji je veoma odlučno zahtevao da u sudnici budu prisutne samo dve strane koje su u sporu, bez ikakve pratnje. Odmah potom, pognute glave ušla je u glavnu prostoriju. Kada je podigla glavu kako bi pozdravila sudiju, na drvenoj stolici ugledala je krupnog čoveka već u zrelih godina koji je nosio čistu ali staru odeću. To se moglo primetiti i po zakrpama na njegovoj odori. Nije mogla da poveruje da glavni sudija vrhovnog suda živi tako skromno. To joj je ulilo veću nadu jer je smatrala da će on potpuno razumeti njeno stanje.

Sudija je najpre govorio o tome da je maj-

Prema tome, sudija je svojim pomoćnicima glasno naredio da dete prepolove na dva dela kako bi svakoj ženi pripao jedan deo. Kako je začula ovu naredbu, nesrećna majka je nehotično skočila na noge i uzviknula da odustaje od svog zahteva. Uz plač je govorila da više nikada neće zatražiti sudsko rešenje, samo da bi dete ostalo živo. Druga žena je sve vreme bila u čudu. Ni reč nije progovorila jer je bila zatečena svime što se događa. Sudija je mudro začutao. Prišao detetu. Blago ga pomilovao i zagrlio. Doveo ga do nesrećne majke i rekao svojim pomoćnicima:

– Suđenje danas nisam predvodio ja, već čistota majčinske ljubavi. Istinska majka u sebi ima osećanje neograničene brižljivosti prema svom detetu. Ona nehotično odustaje od svega samo da bi njeno dete bilo zdravo, veselo i uspešno. Ovaj spor zaključujem i dete predajem istinskoj majci.

Izgovarajući ove reči, sudija je dete dao nesrećnoj majci, a ženi koja je koristeći svoju imovinu i društveni položaj želela da nasilno preuzme dete propisao odgovarajuću kaznu.

Božja milost

*Bože, tražim od Tebe, zbog milosti Tvoje koja je obuhvatila sve
i zbog moći Tvoje kojom si nadjačao sve*

6

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

S obzirom na to da božja dela ne zavise od materijalnih sredstava, pozivanje božjeg bića u molitvama treba zapravo da se razume na taj način da čovek poziva samoga sebe. Tim činom, odnosno pozivanjem božjih imena, čovek se više posvećuje razgovoru sa uzvišenim bićem. Stoga se u molitvama preporučuje da taj razgovor počne doživljavanjem božjih imena i prisećanjem Njegovih blagodati.

Navedeni citat na početku ovog teksta uvodni je deo vrlo poznate islamske molitve „Kumeil“ koju je Ali ibn Abi Talib preneo Kumeilu ibn Zijadu. Ova molitva, kao i mnoge druge, počinje opisom božje milosti. Izbor ovog božjeg svojstva za početak molitve ukazuje na to da čovek najpre očekuje i priželjkuje božju milost onda kada iskazuje svoje zahteve. Ova božja osobina predstavlja najprivlačniju duhovnu osnovu za čoveka koji iznosi svoje zahteve u okviru molitve.

U kur'anskom tekstu se u nekoliko navrata božja milost pominje kao Njegovo besprekorno svojstvo: „Milost moja obuhvata sve“ (*Kur'an* 7: 156); „Ti sve obuhvataš milošću i znanjem“ (*Kur'an* 40: 7); „Gospodar vaš je Sebi propisao milostivost“ (*Kur'an* 6: 54).

Pošto je božja milost toliko obuhvatna i poznata u religijskim tekstovima, u sledećem delu ove molitve pominje se božja moć. Ovim rasporedom se ukazuje na činjenicu da božja milost ne proizlazi iz slabosti, nego iz Njegove moći. Neograničenost božje moći u odnosu na sva bića upravo zbog toga postaje jasnija jer je milost božjeg bića sveobuhvatna, kao što sva ostala bića zavise od Njegovih blagodati. O tome je u kur'anskom tekstu rečeno: „O ljudi, vi ste zavisni od Boga, a Bog je nezavisan“ (*Kur'an* 35: 15).

Uzroci duhovnog buđenja

Čovekova duša se budi onda kada stiče svetlost svog posebnog saznanja. Ona tada odlično shvata, vidi i čuje. Drugim rečima, uzroci duhovnog buđenja uvode dušu u njen novi život

Dok se nalazimo u zatvorenoj i mračnoj prostoriji, pojave iz okoline biće nam nesumnjivo nepoznate. Tek na svetlosti dana sve te pojave jasno ćemo videti i o njima steći nova saznanja. Na isti način, naša duša je zarobljena dok se nalazi u tminama duhovnog sna i nemara. Ona će moći da vidi, čuje i razume šta je dobro a šta loše onda kada se probudi i oslobodi. Zapravo, osnovna funkcija duše jeste to da ona dobija saznanja, iako saznanja duše nipošto nisu isto što i saznanja razuma.

Pošto je duhovno buđenje direktno povezano sa saznanjima duše, ističe se da dušu možemo probuditi na sledeća tri načina, a svaki od njih ima najmanje tri moguća uzroka:

1. Spoznavanje blagodati

a. Prosvetljenjem svog razuma moći ćemo da steknemo saznanje o blagodatima. Ovde je reč o svetlosti božje upute koja se najednom pojavljuje i odzvanja u našoj duši.

b. Nekada ugledamo blagodati koje nipošto nismo očekivali. Možemo kazati da one iznenada sevnu i trgnu nas iz sna našeg nemara.

c. Suočavajući se s ljudima koji imaju ozbiljne materijalne, telesne ili duhovne probleme odvažnije ćemo se prisetiti značaja blagodati iz svog okruženja.

2. Suočavanje sa zločinom koji smo učinili protiv svoje duše

a. Ako obratimo pažnju na to koliko je Bog veličanstven i veliki, shvatićemo koliko je ogroman i naš duhovni prekršaj kojim smo se suprotstavili Njemu.

b. Zločin protiv vlastite duše biće nam omraženiji onda kada spoznamo svoju dušu kao jedno od najuzvišenijih božjih stvorenja.

c. Verujući da su istinite sve božje pretnje upućene onima koji čine duhovne zločine, bićemo mnogo odlučniji u svom pokajanju.

3. Saznanje o tome da nam dani brzo prolaze

a. Potrebno je da na različite načine naučimo šta može upropastiti a šta uveličati i oplemeniti naš život.

b. Moramo poslušati unutrašnje glasove svog bića koji nas pozivaju da sprovodimo božje zapovedi i da se klonimo svega što je Bog zabranio.

c. Druženjem sa duhovnim putnicima uoćićemo koliko su oni napredovali i koliko je raznih obaveza pred nama.

SPOMENICI KULTURE

Boje duhovnosti

Džamija

Nasir al-Mulk u Širazu

Zapadni deo čuvene džamije Nasir al-Mulk u Širazu već nekoliko vekova predstavlja briljantnu riznicu duhovnosti i umetnosti. Raznobojna stakla, geometrijski veoma uredno postavljena na sedam velikih drvenih ulaznih kapija, stvaraju očaravajući ples boja na predivno ukrašenim stubovima, zakrivljenim plafonima i podu poplo-

čanom divnim tirkiznim pločicama. Otuda, umirujuća molitvena došaptavanja vernika sa svojim Gospodarom, uz plesni harmonični ritam boja, uzdižu se ponad delokruga materijalnih čula. Ova tajanstvena džamija jeste sjajan simbol neprikosnovene lepote bogatih duhovnih iskustava

Izgradnja ove džamije po naredbi Mirze Hasana Ali-hana, zvanog Nasir al-Mulk, jednog od širaskih velikana, otpočeta je 1876. i potrajala je punih 12 godina. Džamija se sastoji od četiri velike prostorije koje uokviruju njeno dvorište. Deo zbog kojeg je ova džamija dobila svetsku slavu, te postala poznata i kao „roze džamija“, jeste prostorija koja se nalazi na zapadnoj strani dvorišta. Spoljašnja zemljana fasada podseća na uverenje da čovek potiče od zemlje, te da pri robovanju svom Gospodaru nipošto ne sme to zaboraviti. Međutim, unutrašnjost te prostorije potpuno je drugačija. Takvo arhitektonsko rešenje izvedeno je s namerom da se ukaže na činjenicu da je čovek, iako sačinjen od zemlje, nadahnut božjom voljom. Divno popločan plafon geometrijski je veoma uredno pričvršćen s dva reda kamenih stubova na kojima su uklesane prelepe zavojite

šare. U svakom redu nalazi se po šest stubova. Važno je napomenuti da je broj dvanaest od veoma velike važnosti za muslimane koji su u to doba živeli – a i sada žive – u tajanstvenom Širazu. Ulaz iz dvorišta pregrađen je pomoću sedam velikih drvenih kapija kako bi se predstavilo versko uverenje o sedam duhovnih nebesa. Raznobojna stakla na tim kapijama znatno kristalizuju takvu arhitektonsku nameru. Pošto se prostorije nalaze u zapadnom delu džamije, već od ranog jutra sunčevi zraci se prelamaju kroz raznobojne prozore, te se u predivnim nijansama preslikavaju na dvanaest stubova. Sve to tajanstveno podseća na doktrinu da se jedinstvena božja istina manifestuje u raznim oblicima koje ličnim primerom najbolje prikazuje savršeni čovek. Ova džamija je jednostavno savršena kombinacija religije, duhovnosti, filozofije i umetnosti.